

Testes: Arnallus de Brugeria, baiulus de *Palamors*, et Bg. Pedreri, populator de *Palamors* ---» p.p. N. Pagès, (segons el perg. orig., de l'arx. de Palamós), en *Rev. de Gerona* IV, 1882, 146; reproduït en Font Rius (*C. d. P.* § 355, I, 4958f., 497.13, 498.6f.); 1293: *Palamors*, diploma de Jaume II, confirmant aquests privilegis (p.p. Pagès, *Rev. de Ger.*, VII, 151); *Fi S. XIII: Palamors* (*BABL* V, 188).

En altres docs. referents al batlle jueu Ravaya figura el nom de *Palamors*, l'a. 1277 i el 1279 (CCandi, *Mi. Hi. Ca.* II, 111, n. 252) i 1283 (ibid. p. 118, n. 284); 1315: *Palamors* (Rubió i Lluch, *Dipl. Or. Cat.*, p. 38); 1359: *Palamors* (*CoDoACA* XII, 101); 1454: unes naus de Bna. fan presa d'uns llenys provençals a *Palamors* (CCandi, *Mi. Hi. Ca.* II, 207.8); 1462: *Palamós* (RLRLXV, 90); 1502: *Palamós* (*Hom. Mz. Pi* III, 184); 1651: *Palamós* (RLR LXIII, 100); 1691: *Palamosio* (Monsalv. XVI, 214).

Cito a part altres mencions de gran interès històric, però en «regesta» o de caràcter menys feient quant a la forma i història lingüística del nom. L'any 1285, l'estol català de R. Marquet i Bg. Mayol captura unes galeres franceses, e «quant hagueren anat tro a 10 milles, l'armada del rey de Fransa, major, qui era a *Palamós* isqué-ls davant ---» Desclot (§ 158, amb nota important de Coll Alentorn, *NCL* V, 68.8); *Abans de 1277*: en còpies modernes d'originals perduts, consten les gestions de 1277 prèvies a la carta de població, per a la compra del «castrum de Sto. Stephano et populationis de villa nostra de *Palamós*» (Font Rius, *C. d. p.* 329 i 330, p. 490); 1282: *Palamós* (MtzFdo. *Doc. Val ACA* II, n. 1662); 1298: nomenament de Bernat Esclat com batlle de *Palamós* (nota de Coll a l'ed. de Desclot, I, 125); 1315: les rendes de *Palamós* són 265 sous anuals, i les de St. Esteve de P., 300 (*CoDoACA* XII, 283); 1365: el rei encomana al bisbe i al veguer de Girona, «el lugar de *Palamós*» (Villan., *Vi. Lit.* XIV, p. 17).

Cal dissociar definitivament de la història del nom de *Palamós*, un doc. de 891, d'un «Palau Maurore» en el Baix Empordà, que Abadal es preguntava si podia referir-s'hi (en els seus *Dipl. Carol. a Cat.* XXX, p. 26). És una localitat llunyana que es devia trobar prop (o sigui uns 20 k. més al NO.), entre aquesta («Sta. Maria Fontanetum»), la «serra q. discurrit ad flumen *Adaron*», («Daró») i «*Crucilias*» [Cruilles]. Veg. les altres cites del mateix lloc en docs. de 881 (Villan. *Vi. Li.* XIII, 230), i 991 (Villan. *Vi. Li.* XIII, § 8).

Per a la història del nom i el seu origen són importants altres dades, que extractaré de la monografia de Pagès i del llibre de Font i Rius (*C. d. p.* p. 606): «Hasta bien avanzado el S.XIII, la bahía de Palamós se hallaba totalmente deshabitada, y en su playa apenas se levantaban miserables cabanas de pescadores acechados por el peligro de los corsarios; hacia su interior, algunas viviendas de labranza; al N. de la

bahía y sobre un promontorio del cabo de San Esteban, un castillo protegía el refugio de las barcas de pesca en las playas contiguas (*La Fosca* etc.). Pedro el Grande concibió fundar allí un poblado: d'on la carta de població de 1279. «Sin embargo opina Pella i Forgas (*Hist. del Ampurdán*, p. 624) que durante mucho tiempo no se formó más que un barrio mal ordenado alrededor de la vetusta fortaleza. El crecimiento de *Palamós*, íntimamente vinculado a su puerto, se operaría, entrado el S. XIV, aprovechando el cegamiento del *Grau de Torroella*, que lo inutilizó como puerto».

Hi ha un *HOMÒNIM* de *Palamós* a Segarra, de cabdal importància, no pas per la modèstia d'aquest veïnat de poques cases, sinó per la història i etimologia del nom: avui queda com santuari de *Sant Joan de Palamós*, al costat del poble de Freixenet (un poc al S. de la línia entre Cervera i Calaf, quasi a mig camí) oit *palamós* a Freixenet (Casac. 1920). N'hi ha doc. antiga: Adalaidis deixa en testament a Sta. Ma. de Solsona [S. XII o XIII]: «meas voces q. habeo in castrum Sti. Guilelmi [St. Guim], et castrum de *Vila Alta*, et in castrum de *Pala Mors* ---» i al seu marit li deixa un «alaude --- in castrum Sti. Guilelmi et in castrum *Pala Mors* ---» (lleg. a l'arx. de Solsona); 1219: «P. de Montagud, donà en maig de 1212 a Ramon de *Palamors* ---» (MiretS., *TemplH.*, p. 344); 1359: *Palamos* (*CoDoACA* XII, 49).¹

Sobre l'*ETIM.*, considero molt guiadora la lúcida nota que publicà Botet i Sisó sobre *Palamós* i els seus Parònims: «La terminació en *-mors* és freqüent en denominacions geogràfiques de la nostra regió ab la circumstància de fer referència a aygues quietes o estancades: així trobam *Matamors*, nom d'un riuet que de segur en temps molt antics havia donat, ses aygues a l'estany de Banyoles. *Rimors* o millor *Riumors*, nom d'una població en quin terme abunden los ayguamoxos. *Palamors*, nom de la vila en qual platja desemboca lo torrent *Aubis*, que té en sa proximitat a la mar tan poc desnivell, que, per poc que s'estufi, s'escampa per dita platja, lo qual és molt fàcil que hagués format en las proximitats d'ella ayguamoxos en temps passats; creyem, doncs, que la terminació *-mors* és una contracció de *mortes*, ab referència a aygues quietes ---» (*GGC, Gir.* p. 97, n. 6).

Passem, doncs, a comprovar aquesta teoria amb l'estudi i dades dels noms que invoca.

MATAMORS. Oit en les enqs. de 1964: *matamòs* a Camós (XLIIV, 155 i 156) *matamòs* a Pujals de Cornellà (XLIIV), *al matamòs* a Pujarnol, (XLIIV, 129), tots ells com el nom d'un riuet; car aquest inf. anava enumerant llocs «a la dreta del *matamòs*; a l'esquerra ---». Com explica Alsius (*Nom.* 167): «arroyo que naciendo en el desfiladero de Pujarnol, entre la montaña de